(3). Быков В.А. Стратегия и тактика в командных игровых видах спорта [Электронный ресурс]. Ученые записки ун-та им. П.Ф.Лесгафта, 2011, с. 44–49.
(4). Buraimov I.B. Chim ustida xokkey nazariyasi va uslubiyati. O‘quv qo‘llnma, T., 2025, 232-bet.

**Saitxanova Dinara Ruslanovna (Toshkent Amaliy fanlar universiteti dotsenti (PhD); dinara.saitkhanova@mail.ru)**

## NUTQIY KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISHDA O‘LKASHUNOSLIK MATERIALLARI USTIDA ISHLASHDA AUTENTIK MATERIALLARDAN FOYDALANISH

***Annotatsiya.*** *Mazkur maqolada ingliz tili darslarida nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda autentik o‘lkashunoslik materiallaridan foydalanishning afzalliklari tahlil qilinadi. Samarqand shahriga bag‘ishlangan inglizcha autentik matn misolida tinglab tushunish, o‘qish va og‘zaki nutqni rivojlantiruvchi topshiriqlar namunasi ishlab chiqiladi. Shuningdek, autentik matn asosida o‘qitishning lingvodidaktik va psixologik jihatlari yoritiladi.*

***Kalit so‘zlar:*** *autentik material, o‘lkashunoslik, nutqiy ko‘nikma, ingliz tili, muloqot kompetensiyasi, Samarqand.*

**Саитханова Динара Руслановна (кандидат наук, доцент, Ташкентского университета прикладных наук; dinara.saitkhanova@mail.ru)**

## ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ ПРИ РАБОТЕ С МАТЕРИАЛАМИ ПО ИЗУЧЕНИЮ МЕСТНОЙ КУЛЬТУРЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ УСТНОЙ РЕЧИ

***Аннотация.*** *В данной статье анализируются преимущества использования аутентичных материалов по местной истории для развития навыков устной речи на уроках английского языка. На примере аутентичного текста на английском языке о городе Самарканде разработаны образцы заданий, развивающих навыки аудирования, чтения и устной речи. Также освещаются лингводидактические и психологические аспекты обучения на основе аутентичных текстов.*

***Ключевые слова****: аутентичные материалы, местная история, речевые навыки, английский язык, коммуникативная компетентность, Самарканд.*

**Saitkhanova Dinara Ruslanovna (Associate Professor (PhD) at Tashkent University of Applied Sciences; dinara.saitkhanova@mail.ru)**

## THE USE OF AUTHENTIC MATERIALS WHEN WORKING WITH RESOURCES ON LOCAL CULTURE TO DEVELOP SPEAKING SKILLS

***Annotation.*** *This article analyses the benefits of using authentic materials on local history to develop speaking skills in English lessons. Using an authentic text in English about the city of Samarkand as an example, sample tasks have been developed to develop listening, reading and speaking skills. The article also examines the linguistic and pedagogical aspects of teaching based on authentic texts.*

***Keywords****: authentic materials, local history, language skills, English, communicative competence, Samarkand.*

**Kirish.** Zamonaviy globallashuv davrida chet tillarini, xususan, ingliz tilini o‘rganish va o‘rgatish jarayoniga bo‘lgan talab ortib bormoqda. Ingliz tili nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki ilmiy-texnik taraqqiyot, ta’lim va kasbiy rivojlanishning muhim omiliga aylangan. Shu boisdan ingliz tili o‘qitish metodikasini takomillashtirish, ayniqsa, tinglab tushunish ko‘nikmasini rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlar dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev 2016-yil prezidentlik lavozimi vazifasida ish boshlagan ilk kunlaridayoq xorijiy tilni mukammal bilgan tadbirkor yoshlarni tayyorlashga qaratilgan bir qator qonun hujjatlarini[1] imzoladi.

Mamlakatimizda bir qator qonun hujjatlari doirasida xorijiy tillarni o‘qitishning sifatini oshirishda xorijiy tillarni o‘qitish bo‘yicha eng yaxshi natijalarga erishgan maktablarni aniqlash va davlat organlariga ishga qabul qilishda xorijiy tillarni bilish talablari[2] kiritilganligi muhim ahamiyatga molikdir.

“O‘zbekistonning ochiqlik siyosati, dunyo bozoriga faol kirib borayotgani, barcha sohalarda xalqaro hamkorlik kengayayotgani xorijiy tillarni bilishga ehtiyojni oshirmoqda. Mamlakatimizda xorijiy tillarni

[1]O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 2023-yil 30-aprel. (Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 01.05. 2023, 03/23/837/0241-son).

[2] Mirzakarimova M.M. Ingliz tili darslarida o‘quvchilar tadbirkorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishning mohiyati va mazmuni. Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universitetining axborotnomasi. Nukus, 2022, 4-son, 93–96-betlar.

o‘rgatish bo‘yicha kelajak uchun mustahkam poydevor bo‘ladigan yangi tizimni yo‘lga qo‘yish”[1] ustuvor vazifa etib belgilandi.

**Adabiyotlar sharhi.** Inson ona tilidan tashqari boshqa tillarni o‘rganishga umri davomida ehtiyoj sezadi. Fikrlash, ijodiy fikrlash uchun har bir kishiga ona tili zarur bo‘ladi, shu ma’noda til nazariyasining asoschisi bo‘lgan V.Gumbolt XIX asrdayoq “Til – millat ruhi” deb aytgan edi.[2] F.I.Buslayev shunday yozadi: “Birinchi va eng muhimi, nutq shakllari bilan ifodalanadigan narsalarni tushunish va ularni to‘g‘ri yo‘l bilan ishlatishdan iborat amaliy qobiliyatni rivojlantirishdir, ya’ni, o‘qimishli odamlar aytganidek, og‘zaki va yozma mashqlar orqali talabada suhbat va yozuvga xos nutq shakllarini osonlik bilan tushunish ko‘nikmasini hosil qilamiz”.[3]

Zamonaviy globallashuv sharoitida xorijiy tillarini o‘qitish metodikasini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, ingliz tilini o‘qitishda autentik materiallardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Autentik materiallar – bu til o‘rganuvchilar uchun maxsus moslashtirilmagan, real hayotdan olingan materiallar bo‘lib, ular gazeta va jurnallar, kitoblar, filmlar, qo‘shiqlar, internet resurslari va boshqa manbalarda uchraydi.[4] Keying yillarda o‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, autentik materiallardan foydalanish o‘quvchilarning til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi, real muloqot muhitini yaratadi va madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantiradi.[5]

Bunday materiallar asosida quyidagi interaktiv topshiriq turlarini ishlab chiqish samarali hisoblanadi:

| Topshiriq turi | Autentik material namunasi | Rivojlanadigan nutqiy ko‘nikma |
|---|---|---|
| Audio tinglab mazmunini tushunish | “BBC Travel” yoki “National Geographic” saytidagi O‘zbekiston haqidagi podkastlar | Tinglab tushunish, mazmunni umumlashtirish |
| Dialogik nutq yaratish | Mahalliy aholi bilan intervyu (video) asosida suhbat tayyorlash | Gapirish, fikr almashish |
| O‘qish topshiriqlari | O‘zbekiston shaharlari haqidagi ingliz tilidagi maqolalar | O‘qib tushunish, asosiy g‘oyani aniqlash |
| Yozma nutq topshiriqlari | Broshyura, reklama, yoki sayyohlik veb-sahifasini tahlil qilib insho yozish | Yozish, matn tuzish |

Autentik materiallardan foydalanish psixologik jihatdan ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Chunki talabalar o‘z mintaqasiga, madaniyatiga oid ma’lumotni o‘rganayotganda ichki motivatsiya kuchayadi, o‘zini xorijiy til vositasida ifoda etishga ishtiyoq ortadi. Shu bilan birga, haqiqiy nutq namunalarida til birliklarining intonatsiya, talaffuz, tildagi variantlilik kabi xususiyatlarini eshitish, idrok etish imkoniyati yuzaga keladi.

**Tadqiqot metodologiyasi.** Pedagogik jihatdan, autentik materiallar o‘lkashunoslik kompetensiyasini rivojlantiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Talaba o‘z mamlakati, madaniy qadriyatlari haqida ingliz tilida so‘zlay olishni o‘rganadi, bu esa madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantiradi.

Autentik materiallardan samarali foydalanish uchun o‘qituvchi:

- materialni til darajasi va mavzuga mosligini hisobga olishi;
- madaniy kontekstni izohlab, tahlil qilishga yo‘naltiruvchi savollar berishi;
- o‘quvchilarning mustaqil izlanish va muhokama faoliyatini rag‘batlantirishi zarur.

Shunday qilib, o‘lkashunoslik materiallari ustida ishlashda autentik manbalardan foydalanish o‘quvchilarning nutqiy, kommunikativ va madaniy kompetensiyalarini uyg‘un tarzda rivojlantiradi. Bu esa xorijiy til o‘qitish jarayonini real hayot bilan bog‘laydi hamda talabalarning nutqiy faoliyatini tabiiy muloqot sharoitlariga yaqinlashtiradi. O‘lkashunoslik materiallari asosida autentik manbalardan foydalanish xorijiy tilni o‘qitishda nutqiy kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy yo‘nalishi sifatida e’tirof etiladi. Tadqiqotlar va amaliy tajriba shuni ko‘rsatadiki, talabalarning nutqiy faoliyatida real hayotiy kontekstda ish-

[1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2021-yil 6-may kuni chet tillarini o‘qitish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari yuzasidan videoselektor yig‘ilishidagi nutqi. Elektron resurs: https://president.uz/oz/ lists /view/ 4327 (Murojaat qilingan sana: 22.05.2024)

[2] Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. М., 1984, с. 301–302.

[3] Буслаев Ф.И. О преподавании отечественного языка. 2-е изд., М., 1867 (переизд. Л., 1941).

[4] Ismatova M. (2025). Ingliz tilini o‘rganishda autentik materiallardan foydalanish metodikasini takomillashtirish modeli. “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali, 3(1), 6–8-betlar.

[5] Solijonova M. (2024). Autentik materiallarning ingliz tilini o‘qitishdagi samaradorligi. Universal Xalqaro ilmiy jurnal, 1(9), 146–150-betlar.

O‘lkashunoslik materiallari bu o‘rganilayotgan tilni real hayot, milliy qadriyatlar, tarixiy joylar, urf-odatlar bilan bog‘laydigan axborot manbalaridir. Bunday materiallardan foydalanish, ayniqsa, nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ularning mazmuni muloqotning tabiiy kontekstini yaratadi, o‘quvchini o‘rganilayotgan til vositasida fikr bildirishga, savol berishga, izohlashga va bahs yuritishga undaydi.

Pedagogik jihatdan o‘lkashunoslik materiallari nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda quyidagi vazifalarni bajaradi:

- muloqotga yo‘naltirilgan ta’lim muhiti yaratadi;
- o‘quvchilarning madaniyatlararo dunyoqarashini kengaytiradi;
- til o‘rganishga bo‘lgan ichki motivatsiyani oshiradi;
- so‘z boyligini tabiiy nutq namunalarida mustahkamlaydi.

Shuningdek, o‘lkashunoslik materiallari orqali o‘quvchilar o‘z mamlakatini chet tillarda tanishtirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar, bu esa nutqiy faoliyatda milliy g‘urur va ijtimoiy faollikni kuchaytiradi.

Amaldagi ta’lim jarayonida o‘lkashunoslik materiallaridan foydalanish holati tahlili shuni ko‘rsatadiki, bu yo‘nalish hali to‘liq tizimlashtirilmagan. Ko‘plab oliy ta’lim muassasalarida nofilolog talabalar uchun ingliz tili darslari asosan grammatik va leksik ko‘nikmalarga qaratilgan, o‘lkashunoslik komponenti esa kam yoritiladi.

Ba’zi o‘qituvchilar dars jarayonida o‘lkashunoslik elementlarini kiritishga harakat qiladilar, biroq ularning ko‘pchiligi metodik jihatdan tizimlashtirilmagan bo‘lib, autentik materiallardan foydalanish darajasi pastligicha qolmoqda. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki:

- darslarda, asosan, darslikdagi qisqa ma’lumotlar bilan cheklaniladi;
- internet resurslaridan, sayohat lavhalaridan yoki zamonaviy videomateriallardan foydalanish kam;
- talabalarning nutqiy faolligi va ijodiy fikrlash darajasi yetarli darajada rivojlanmagan.

Shu sababli o‘lkashunoslik materiallaridan foydalanishni tizimlashtirish, ularni autentik manbalar bilan boyitish hamda kommunikativ topshiriqlar bilan uyg‘unlashtirish zarur.

**Analiz va natijalar.** Nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda autentik materiallardan foydalanish zamonaviy xorijiy til o‘qitish metodikasining asosiy talablaridan biridir. Autentik materiallar bu o‘rganilayotgan til muhitida tabiiy tarzda yaratilgan, real muloqotda ishlatiladigan materiallardir (masalan, podkastlar, intervyular, reklama matnlari, videolavhalar, broshyuralar, sayyohlik maqolalari).

Autentik o‘lkashunoslik materiallarining afzalliklari quyidagilardan iborat:

- o‘quvchilarni tabiiy til muhitiga yaqinlashtiradi;
- haqiqiy madaniy kontekstni o‘rganish imkonini beradi;
- talaffuz, intonatsiya, nutq tempi kabi elementlarni idrok etishga o‘rgatadi;
- o‘quvchilarni mustaqil fikr bildirishga va ijodiy nutq tuzishga undaydi.

Masalan, “National Geographic” yoki “BBC Travel” kabi manbalardan olingan videomateriallar orqali talabalar O‘zbekistonning tarixiy joylari, an’analari yoki tabiat go‘shalari haqida ingliz tilida ma’lumot olishadi, keyin esa o‘z fikrlarini og‘zaki yoki yozma shaklda ifodalaydilar.

Autentik materiallardan samarali foydalanish uchun o‘qituvchi:

- materialni talabalarning til darajasiga mos tanlashi;
- madaniy mazmunni tahlil qilishga yo‘naltiruvchi savollar ishlab chiqishi;
- o‘quvchilarni interaktiv muloqotga jalb etishi zarur.

O‘lkashunoslik va autentik materiallardan foydalanish jarayoni nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda kompleks pedagogik tizim sifatida qaraladi. Ushbu yondashuv o‘quvchilarning lingvistik, kommunikativ va madaniy kompetensiyalarini uyg‘un ravishda rivojlantiradi.

**Xulosa.** O‘lkashunoslik materiallari o‘quvchilarning milliy madaniyatini xorijiy til vositasida anglashiga yordam beradi; autentik manbalar muloqotning tabiiy muhitini yaratadi va nutqiy faollikni oshiradi; darslarda multimedia, videomaterial va interaktiv topshiriqlarni ko‘paytirish zarur; talabalarning nutqiy ko‘nikmalarini baholashda ularning madaniy kontekstni tushunish va fikrni izchil bayon etish darajasi e’tiborga olinishi kerak. Natijada o‘lkashunoslik materiallari asosida tashkil etilgan o‘quv faoliyati talabalarni chet tilida erkin muloqotga tayyorlaydi, ularning shaxsiy faolligini va madaniyatlararo tafakkurini rivojlantiradi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:**

(1). O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 2023-yil 30-aprel (Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 01.05.2023, 03/23/837/0241-son).

(2). Mirzakarimova M.M. Ingliz tili darslarida o‘quvchilar tadbirkorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishning mohi-

yati va mazmuni. Berdaq nomidagi “Qoraqalpoq davlat universitetining axborotnomasi”, Nukus, 2022, № 4 (58), 93 –96-betlar.

(3) .O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2021-yil 6-may kuni “Chet tillarini o‘qitish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari” yuzasidan videoselektor yig‘ilishidagi nutqi. Elektron resurs: https:// president. uz/oz/ lists/view/4327 (Murojaat qilingan sana: 22.05.2024).

(4). Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. М., 1984, с. 301–302.

(5). Буслаев Ф.И. О преподавании отечественного языка. 2-е изд. М., 1867 (переизд., Л., 1941).

(6). Ismatova M. (2025). Ingliz tilini o‘rganishda autentik materiallardan foydalanish metodikasini takomillashtirish modeli. “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali, 3(1), 6–8-betlar.

(7). Solijonova M. (2024). Autentik materiallarning ingliz tilini o‘qitishdagi samaradorligi. Universal Xalqaro ilmiy jurnal, 1(9), 146–150-betlar.

**Yoqubboyeva Sevara Qurbondurdiyevna (Urganch davlat Pedagogika instituti “Muhandislik grafikasi va dizayn nazariyasi" magistratura mutaxassisligi 2-bosqich talabasi; sevarayokubboeva@gmail.com)**

## “PROEKSIYON CHIZMACHILIK” FANINI RAQAMLI DASTURIY VOSITALAR ASOSIDA O‘QITISHNI TAKOMILLASHTIRISH

***Annotatsiya.*** *Ushbu maqolada proeksiyon chizmachilik fanini raqamli dasturiy vositalar asosida o‘qitishni takomillashtirish masalasi ko‘rib chiqilgan. AutoCAD, KOMPAS-3D, SolidWorks va GeoGebra kabi zamonaviy CAD-tizimlari hamda matematik modellash muhitlaridan foydalanish orqali talabalarda fazoviy tasavvur qobiliyatini rivojlantirish, nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash, o‘quv jarayonini individuallashtirishning samarali yo‘llari tahlil etiladi. Pedagogik eksperiment natijalari an’anaviy va innovatsion o‘qitish metodlari samaradorligini qiyosiy baholash imkonini bergan. Tadqiqot natijalari texnik oliy ta’lim muassasalari uchun amaliy ahamiyat kasb etadi.*

***Kalit so‘zlar:*** *proeksiyon chizmachilik, raqamli ta’lim texnologiyalari, CAD-tizimlar, AutoCAD, KOMPAS-3D, fazoviy tasavvur, muhandislik grafikasi, ta’lim metodikasi, innovatsion ta’lim.*

## СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «НАЧЕРТАТЕЛЬНАЯ ГЕОМЕТРИЯ» НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

***Аннотация.*** *В данной статье рассматривается совершенствование преподавания курса начертательной геометрии и проекционного черчения на основе цифровых программных средств. Анализируется эффективность применения современных CAD-систем (AutoCAD, КОМПАС-3D, SolidWorks) и сред математического моделирования (GeoGebra) для развития пространственного мышления студентов, интеграции теоретических знаний с практикой и индивидуализации учебного процесса. Результаты педагогического эксперимента позволили провести сравнительную оценку традиционных и инновационных методов обучения. Результаты исследования имеют практическое значение для технических высших учебных заведений.*

***Ключевые слова:*** *начертательная геометрия, цифровые образовательные технологии, CAD-системы, AutoCAD, КОМПАС-3D, пространственное воображение, инженерная графика, методика преподавания, инновационное образование.*

## IMPROVING THE TEACHING OF “PROJECTION DRAWING” ON THE BASIS OF DIGITAL SOFTWARE

***Annotation.*** *This article examines the improvement of teaching descriptive geometry and projection drawing through digital software tools. The study analyzes the effectiveness of modern CAD systems such as AutoCAD, KOMPAS-3D, SolidWorks, and mathematical modeling environments like GeoGebra in developing students’ spatial visualization skills, integrating theoretical knowledge with practical application, and personalizing the learning process. The results of a pedagogical experiment provide a comparative evaluation of the effectiveness of traditional and innovative teaching methods. The findings carry practical significance for technical higher education institutions.*

***Keywords:*** *descriptive geometry, digital educational technologies, CAD systems, AutoCAD, KOMPAS-3D, spatial visualization, engineering graphics, teaching methodology, innovative education.*

**1. Kirish.** Zamonaviy muhandislik ta’limida grafik savodxonlik va fazoviy tasavvur ko‘nikmasi mutaxassisning kasbiy mahoratini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Proeksiyon chizmachilik — bu faqat chizish qoidalarini o‘rgatuvchi fan emas, balki texnikaviy fikrlash madaniyatini shakllantiradi-gan, muhandislik hujjatlashtirishning asosini tashkil etuvchi intizomdir. Binobarin, ushbu fan bo‘yicha o‘qitish sifatini oshirish masalasi pedagogik va texnik fanlar kesishmasidagi dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo‘ladi.